

БУРЯДАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй, Министрүүдэй Советэй орган

№ 112 (18819)

1965 оной майн 15, суббото

Сэн 2 мүнгэн

ТАРАЙ... КЛТЭ: ... гектар ... газар ... муулангүй ... хиагүй ... шанарта ... гогдөн, ... донон лэ ... хэрэглэхэ

Тухайн продуктуудыг элбэг дэлбэгээр абагд... бэжүрэй аймагай «Рассвет» колхозон... жэлдхүнээ бүри эршэ зоригтойгоор...

жа байнхай. Илья Утенковой хүтэлбэрилдэг звен... гойхид ажал дээрээ онсо шалгарна. Илья Утенков...

Ф. СОРОКИНОП фото.

ТАРАА, ХҮРТӨӨ

саарнаанай модо... промышленносс... шаддай профсоюзай... болон «Забай... нтат модо бэлдэхэ... мастерска участо... дэлгэрхөн социал... апрель харын... шоргаа.

«Мухгаар элдүүрилэгдэһэн та... зарта урһэн тариха харамтай, эдээсэ муутай газарта малаа...

ямар хэмжээ абажа байһанаа мө... дөөсөнэ. Удын совхоз. Энэ совхозой 3-дахи...

СОШОРДОМО ДОХЁО

булга һайр шандартайгаар ажал... ладаг болоо. Чисансын совхоз. Тус совхозой Удэ...

ГЭМЫНЬ УРДАА...

хан байба. Энэ ушар механизатор... нуудай суглаан дээрэ шүүмжэлэг... дэжэ, совхозой директорай захи...

зар муугаар хахалагдаа гэжэ эл... рүүлдэгэ. Энэ совхозой партино... гурэнэй хингалдаа тухалха бу...

РЕПОРТАЖ

Энэ хубуунэй нэрэнь—Никола... лай Шыретово. Наһарынь залуухан. Идөндө намар абажаа...

НҮҮЛШЫН ГЕКТАРНУУД

нуудэй ябахань үлэ мэдэг өбө... ргөдөнө. Коля машинаа байлжархиба. Нэгэ...

тракторист Анатолий Протасовай... даадаг аргегдые угтаа. Урһан... ныйн тарьяан баһал дуһажа яба...

ТОВШОХОНООР

лаа хоёр халаанда эм... хидхэнхэй. Үдэртөө тарилта хэдэг, һүнидөө газар...

никумда ороһон байгаа. Мүнөө Иван мэргэжлэтэ болдоо, түрэл «Победа»...

ШАЛГАЛТА—ХОЁР АСУУДАЛТАЙ

Алар хөлөө харахада, сеял... кэнүүдые шэрлэн трактор хур... даханаар ябана. Тоһон бурьяла...

нууд, ажакнууд. Тимэ ажакнууд тингэжэ хү... дэлдэг мэргэжлэтэ манайда олон. Тэдэ...

МОСКВАНА МАЭЭЭЭЭ

Кремль соо уузалга болобо СССР-эй Министруудай Советэй Түрүүлэгшэ А. И. Косыгинтай Индин премьер-министр Лал Бахадур Шастри майн 13-да Кремль соо ууз...

Индин посольство сайлагга болоо

Индин премьер-министр Лал Бахадур Шастри Индин посольство майн 13-да сайлагга хээ. А. И. Косыгин, К. Т. Мазуров, А. Н. Шелепин болон бусад Совет галаһаа сайлагга дээрэ байлаа.

Югославин сэрэгдэй кораблуудай отряды Советскэ Союз эрэхэ болоһон тухай

Үгөөс ойлголсоһоной ёһоор, Югославин сэрэгдэй кораблуудай отряд майн 17-ноо 26 хуртэр Севастополь болон Одессэд хани ёһоор харуутай айлшалагга хахын.

Нийтын эдэс хоолой шэнэ предпрятинууд

Россия Федерациян гороудулта һуулин зургаан жэлэй турша соо нийтын эдэс хоолой 16 мянга шаху предпрятинууд нээгдэ. Тэдэнь миллион хуртэр хүн нэгэн дөрө орожо обдэлжэ шадаха юм гээд ТАСС-ай корреспондентэ РСФСР-эй Ху...

Нийтын эдэс хоолой шэнэ предпрятинууд

фет наймаалагшагүйгөөр худалда. Залуушуудта зорволдажа, 216 кафе нээгдэнхэй. Нийтын эдэс хоолой предпрятинууд миллион түлүүгтэй бандэ хоол хүн олодо үдэр бүхэндэ гартэн абаашаа худалдаха юм.

деспромхозой мас... дурбын деспром... Селивановой участ... мунган шанда

деспромхозой мас... Авадагатайн лесп... трей Ляшко гоһини... туурбадахы мун...

ЗАГАРАЙ. Хабарай тарилгыг бөгөн болзор... то унгарга гөһэн зорилго Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд таянхай.

Югославин сэрэгдэй кораблуудай отряд майн 17-ноо 26 хуртэр Севастополь болон Одессэд хани ёһоор харуутай айлшалагга хахын.

Нийтын эдэс хоолой талаар урда тэһэн байһан, мүн пөнээр баригдалан предпрятинууд худалда наймаанай, колхозина болон технологическа шэнэ түхөөрлөгүүдээр хангаданан байха юм.

Кафе болон бүүдүүдэ хүн эрини хангаха худалмори найжаруулта талаар РСФСР-эй Хуалдаа наймаанай министрөөс мүнөө хэмжээнүүдэ абажа байнхай.

ТУРШАЛГА ХЭХЭ—АГРОНОМОЙ УЯЛГА

Мал ажалаа түргөөр хөгжөөх, ашаг шамьень дээшлүүлэх, тийгээж мях, хү, нооно, үндэгэ болон хүдөө ажлахын бүсэд продуктуудыг эдгээр эрхлүүлэгчид абадаг болохо гэжэ КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленум мааналта, хүдөөгэй ажалшадта, аажан байна. Эндэ захяа заабаринь бодото дээрэн бөөдүүлхын тула совхоз дээрээ ехэзэн ажал ябуулжа байнади.

Ажахынмай гол түдгэл мяха, хү абаха шалгалттай юм. Ушар нимгэнэ бидэнэр адууна малдаа бардам хүрэхэ үбэ болон шамь ехэһэй бүсэд төгжөөл бэлэхжэе, эдэ продуктуудтай абатсые горитойхон нэмэжэ гэжэ оролдоогбди.

Тээд энэ бүхы тэжээлөө хааншаа абана гэжэ оролдоогбди? Иматгал адууриндэг бүхы газар, таряалан дээрнээ лэ суугуудна бшугбди даа. Тимгэ болохоороо бидэнэр хахалдагддаг бүхы газараа байнаар адууриняа, үтэгжүүлжа, али бүхы ургамалнуудайгаа тариалжа хайн шаартайгаар, агрономичек ажилтын ёһоор, богинохон бэлээр соо үтгэгдэхэ гэжэ оролдоно гэжээди.

Энэнтэй дашраамуудан, ороното болон тэжээлэй бүсэд ургамалнуудтай ургасые дээшлүүлхын тула ажахыдамай ямар ажал ябуулдагжа байһан тухай хэдэн үгэ бэшнүү.

Халдалан, таряаланай ехэндээ добо, гүбээтэй газарнуудар юм. Имгэхүү полине халхала, өдүүрилчэ хэдэ хүшэрхэн байдаг даа. Жэшэнь, табан аналхатай плугаа үгэсүүр газарта тракторнуудтай ургасдаа даага гээди. Тийхэдэнь ажалыа хурьдэндэ гүйцэвэр табиха муутай болодог хэмди. Заатартай, муугаар хахалдаг ушар олоо байгаа.

Ушар нимгэнэ бидэнэр хүдөөг гурбан жэлэй туршида дурбан аналхатай плугаар газараа хахалдагди. Тэрэнэйтгээ хойноһоо үнөө бөрний каток хойрны шаруудогбди. Энээнэйтгээ ашаар газар адууриндэгэ горитойхон хайжаруудлагди, али бүхы тарьгамуудайнхы ургасыннь дээшлээ.

Ороһоо таряанай болон тэжээлэй ургамалнуудтай үндэр баян ургаса абаха олон ондоо аргууд бии гээшэ.

Тээд алиниен манай эндэ харгалдбал таарамжагай гээшэ? Энэниен мадажа абыхын тула бидэнэр нэгдэнэ ингэ хэдэн нимгэ туршлага хайн байнади.

Сахарай сүеклын болон хартаабын ургасда шудун нүүрнэнэй болодоор (УРВ) үтэгжүүлэхэд ямар нүлөө үзүүлдэг юм ааб даа гэжэ туршагдаа. Тарамнай сахарай сүеклын, хартаабын эшэ набында саасадга юм. 0,3—0,4 процентна УРВ-тай 150—200 литр солисо нэгэ гектар тарьгалда гаргалдагжа. Туршалга хэжэ байһан тарьгалда илдин 10-да УРВ-гаар түрүүшынхээ үтэгжүүлээ хэмди. Тийгээд илдин 25-да тэрэнэй хойрдохо саасадга.

УРВ-гаар үтэгжүүлэгдэн тарьгалнуудтай эшэ набын хара ногоон үгэстэйгөөр, айхалбар үлдэн набын намаалтайгаар ургаса ахилээ. Ийн туршалгын тэрэ үчэстогшаа бүсэд подликуд дээрэхинээ 9—15 процент үчүү сахарай сүекло, 15—20 процент үчүү хартаабын хурьяагадан.

Энэ жэл сахарай сүеклын, хартаабын бүхы тарьгалы УРВ-гаар үтэгжүүлжэ зорилгогбди. Ингэжэ ерэхэ намар бидэнэр хартаабын болон сахарай сүеклын баян ургаса абаха хүсэлтэйбди.

Хүдөө ажлын бүхы тарьгалнуудтай ургаса дээшлүүлгээ минеральна үтэгжүүлэгчэ ехэзэн нүлөө үзүүлдэг гэжэ ааб даа. Энэманай манай эндэ үшөөл багаар асаргадана. Хэдэ тиммөшье наа, энэхэнээ ашаг ехэһэйгээр хэрэглэжэ ёһотой ха юмбди.

Сохьнь хэдэхэдэ, механизаторнуудтай зарим отделиенин хүтөлбэрлэгчид минеральна үтэгжүүлгын али шидээ энэхэнээ урид эгтгэгдэгүй хэн. Тиймэнээ эндэ асаргадана үтэгжүүлгээ хааншые хахуагүй, юрал хаяжархидат байһан. Ушар сан ехэһэй энэ зоримнай ингэжэ ямаршые ашаг олоо үгэнгүйгөөр тосордог хэн.

Минеральна үтэгжүүлгын али шидэни бодото дээрнэ харуудхын тула 35 гектар таряалан дээрэ туршалга хэһэн байнади. Эндэманай гэрэх хурьяагаданай үтүүлгөөр, август харьада хахалдаһан намарай паар байһан юм. Саһан хайлажа, газарай харлахагтай зэргэ тэндэ шийг нойто тогтоогобди. Тийгээд тарьга хэһэнэйтгээ урид 15 гектарта аммиачна селитра тукова селитрээр оруудлаа хэмди. Гектар бүхэндэнь 50 килограмм нимгэ үтэгжүүлгэ хэрэглэгдэн юм. Апрельни 30, майни 1-нэй үдэрүүдтэ эндэ «Ютесценс-62» сортын шидэнь тарьбади. Ямаршые үтэгжүүлгэ оруудлаагүй 20 гектар болохо нүгөө хуйдань баһал тээд үдэрүүдтэ тарьга хэдэһэн байгаа.

Ургэжэ ажилхонһоо хойшо эндэ хойр унхастогай тарьга онсо ишагатай байдаг хэн. Үтэгжүүлгэдэн газарта тарьгалдан шанимсе хара ногоон үнхэһэй, үндэр аад, шийгээр үдхэн энэ болоомтой байгаа.

Августын 18—19-нэй үдэрүүдтэ бүхы энэ тарьгалда баян болгон халдабади. Тийгээд августын 24—25-да энэхэнэ сугуудан сохёбди. Хурьяалгын дүрнэнэй хүдөөр эндэхэ абалан бүхы ороһоно согоолон тоолоод үзэхэдэманай нимгэ байгаа.

Үтэгжүүлгэдэн 15 гектар тарьгалта гектартай дунда зэргээр 27,3 центнер шанимс хурьяагадан.

Үтэгжүүлгэдэгүй 20 гектар газарай га бүринһөө 18,6 центнер шанимс абалан байгаа бшуу.

Тийгээд үтэгжүүлгэдэн газарай гектар бүринһөө 8,7 центнер ороһон үгээр үчээр абалан жэшээтэй.

15 гектар туршалгын газары аммиачна селитрээр үтэгжүүлхын тула нимгэ гаргаша хэдэһэн:

Бүхы үтэгжүүлгын үнэ сэн 77 тух. 88 мүн.

Үтэгжүүлгэ поли дээрэ зөөлгэдэ— 8 тухирин.

Бусад гаргаша 24 тухирин.

Бүхэдэ 109 тухирин 88 мүн.

Тийгээд 1 гектарта нь 7 тухирин 32 мүн

гектарта гаргалдаһан байна.

Гэхэтэй хамта, энэхэнэйтгээ ашаар гектар бүринһөө дунда зэргээр 61 тухирин 87 мүнгэ гэхэ гү, али үтэгжүүлгээ гаргалдаһан мүнхэнһөө гадуур 54 тухирин 55 мүнгэ сөбөр олоо доход абалан байнади.

Һайн үр-һа хүрэнгөө һайн ургаса абтадаг гэжэ таряанан бүхэн мөхдөг гээшэ ааб даа. Мүн һайн сортын үр-һанһоо баян ургаса хурьяагадан. Ракетэй хамта, ажахыда асаргадан сортоной хүрэнгэ тарьгалынгаа шаарта үшөө һайн хүрэгдэгүй, үгышые наа хэдэн жэлдэ удаа дараалан тарьгдажа хурьяагдана, сортоной шийжэ диандугүй бодолһон үр-һан байдаг. Жэшэнь, 1964 ондо «Скала» гэжэ сортын шанимс 347 гектарта тарья хэмди. Тэндэһэнманай гектартай дунда зэргээр 20 центнер ороһон хурьяагдда бэлэй. Тээд энэманай сортоной шийжэ диандугүй бодолһон хүрэнгөө тарьгалдан ургаса бшуу даа.

Юрэдөө энэ сортын һайн үр-һа хүрэнгэ (түрүүшн репродукци) олохон ёһотой байдаг. Үр-һа хүрэнгын захил дэдмэн зургаануудта сэг болзор соогоо үгтэдэг юм. Харбаа тадамнай энэ шухала хэрэгтэ анхаралаа горитойгоор хандуудат байбаль, бусад областнуудһаа һайн сортын, шаһар ехэһэй хүрэнгэ асаруужа шадаха байгаа.

1964 ондо Краснодарай НИИСХ-д бии болгодоһон «Ракета» гэжэ түргөөр эдэхэдэг, хатуу ороһотой шанимс тарьжа туршаһан байнади. Мүн Кустанайска областһоо асаргадан «Жана-Кызыл», тийхэдэ үшөө «Саратовская-29» сортын шанимс тарьгалдан юм. Эдэ бүхы тарьгалнуудтай һайн ургаса үгөө хэн. Жэшэнь, 50 килограмм «Саратовская-29» сортын шанимсын тарьгалһаа 12 центнер ороһоо сугуудлаа хэмди. Мяха, хү, нооно, үндэгэ элбэг дэлбэгөөр абаха, мүн талиниен гурнда худалдаха даабарияа нэртэй турбатгүйгөөр дүүргэхын тула үбэ болон бусад тэжээлэй бата бэхэ бааза байгуулжа ёһотойбди. Энэманай адуу-

рилдэг бүхы газараа зүүвөр ашагдана, тэндэһае али болохо тэжээл элбэгээр бэлэххэ харэгтэ мааналта уялагдана гэшэ. Ушар нимгэнэ манай совхоздо али бүхы тарьгалнуудтай ургасын дээшлүүлжэ талаар олоон ондоо туршалга үргэнөөр хэдэхэ юм. Жэшэнь, донник гэжэ ургамал тарьяад, намар хурьяажа абанаһангай һуудал, тэндэ паар хахалдади. Тийгээд хойто жэдынь тус поли дээрээ ороһоо тарьжа туршадади. Мүн юуга саһалан хайжаруудла хүдөөмэри эмхитэйгээр ябуулдагжа байна.

П. СОБОЛЕВ,
Хаягтын аймагай Хүдэрнин совхозой главна агроном.

МОНГВА, СССР-эй ариу туялтануудые харууһан нээлмэл талмай дээрэ ярылан болон мал ажара даһан шэнэ техникэ тасруулагдадаг юм. Зураг дооо «Рубин» гэжэ трантор «Рубин» нөмбайнова агрегадат хууга өөрөө буулгадаг. Фото ТАСС-ай фотографаар.

ЗАЛУУШУУЛ ТУХАЙ ЗАЛУУГААР ХӨӨРЭЛДЭХЭ

Коммунист хүмүүжүүлгын асуудал тухай «Шэнь Удэ» газетин хуудалнуудта ябала бэшэгдэг байна. Эндэ асуудал үндэр дунда табигдажа, зүблэн хэлсэгдэгдэше гэжэ тус газетин нэхэдэ харагдана. Жэшэнь, март нара соо аймагай партийна ахлэбхитэдэй сугуулан дээрэ энэ асуудал зүблэн хэлсэгдэн байгаа.

Энээн тухай толиглон материал соонь «Хүмүүжэл-бэлбэсоролой» худамэри һайнаар тайжа шадалан партийна организацинууд, мүн энэ хэрэгтэ хайхарамжагүйгөөр хандатгэ нитын организацинууд хандатгай. Эндэ энэ нимгэ мүнүдэһе ушаннади:

«Комсомолой» райком, зарим хургуулинуудай багшанарай коллективнууд залуушуудай, хураганарай дунда хүмүүжүүлгын худамэри муугаар ябуулгын. Гэвэр олонхи ушарта залуушуул, хураганарай нитын журам элбэдэг байна.»

Энэ наһаа зоборитой хандуудла дохё байһанинхэ өйлөготой. Тээд илангаа залуушууные, ургаса ябаа үгетиние коммунист ёһоор хүмүүжүүлжэ хэрэг ямарар табигдана б гэжэ энэ газетин хуудалнуудһаа өйлөготын аргагүй. Ондоогоор хэлэхэдэ, хургуулини байдал газетин хуу-

данһуудта һуурило олоогүй гэжэ сахэ хэлэтэй. Энэ асуудалаар стажэ, мэдээлэлүүд бага зэргэ байгашые наа, олонхинь халирхайгаар, юрхынхөөр бэшэтэй, эндэ тэндэ уулаалга, хураганарай мүнхөөн боллоо гэхэнээ бэшэ юмэ үгэ.

Ондоо газар нотуудта алди Хорин аймагай хургуулинуудта һайнал зүблэн хэлсэгдэн байгаа бии бэ. Энээн тухай гэжэ хала-яа бэшэе. Январ нара соо болон аймагай Советэй сесит тухай бэшэхэдэ, газетэ һайнарынхэ, муугааршые худалдэг хэдэ хэдэн хургуулинуудые тоолон байна. Энэһэнээ хойшо хэдэ-хэдэ хонгод, хургуулини асуудалаар түрүү бэшэг толигдогон. Энээн сооно мун лэ муу, һайн хургуулинуудые, баян тинимэ багшанарые тоолодо, зорилго табыат лэ дүүргана. Тээд саашада ааданэй ажал хэрэг—хурдалса, хүмүүжүүлгэ тухай хааншые наа, хурса, ухдаара гүн гүндэги статья корреспондентинуудые бэдэрхэдэ хомор.

Хургуулини асуудалаар «Шэнь Удэ» газетин худамэригчһэ нүхэр Данчиновэй «Умөгшөөхэй» бэшэ, хариин хүмүүжүүлжэ гэгэн гаргалтгай корреспондентин мартын 17-до толигдонхой. Нэгэ баримтые жэшэе:

Болгон, нүхэр Данчинов энэ корреспондентинээ бэшэе. Юб гэхэдэ, Загастай нотогта Чисаанан. Дунда Худанай найман жэлэй хургуулинуудтай командануд уулзажа, мүнхөө лэ юм ха. Тээд энэ хукуутэй наядэ зугаань эндэхи Загастай нотогтай хургуулини гурбан хурагал: Батонунко Цырендоржиев, Николай Намдаков, Намсарев гэшад хуу гутаагаа. Мүнхөөнэй болжо байхадэ эдэ гурбан айлнадайнаа малгайнуудые ноужархэе. Тийхэдэнь мотсохойнхид зунай кепкэ малгайгаар бусаха байтай болохо ха.

Иймөрүү мүнэн Загастайда ходо болжо байдаг гэжэ автор тэмдэглэдэ. Унхэһе энэһэнээ дээрөө гүрим журам өлбэхэ ушар үзэгдэдэг, юрхынхөө Загастай нотогтай хурагалдай хуралса, журамның наһаа зоборитой болжо гэжэ нүхэр Данчинов тобилол хана. Энэ хэлэхэнээ баталхын ушар шалтагаанинхэ алибууһын тула автор саашан үхлүүбүдэ хургуулида абалналад хэрэгсэдэгүй гартиниенхэ—эхэ, эсэгэнарынхэ замдэнэ. Багшанар бии байһан арга болгомжоонуудаа хүсэд хэрэглэнгүй, комсомолой, пионерэй организацинууд муугаар худалса гэхысээр автор олон юмэ тоолоно.

Энэ корреспондентин яһала болохотойшые наа, аргагүй олон асуудал абажа, нэгэ газар «оболдорхойтой» байна. Эндэ нэгэл тымьнен абажа, үнэн сахэ абахаар хуибуудые хүмүүжүүлжэ тухай бэшэ наань, һураггүй һонирхотойшые байха һэн, энэ төмөөр ехэ хөөрөлдөөшые үүсхэжэ болмоор байгаа. Хунууд, илангаа багшанар, түрэхид, энэ асуудалаар һанамжа боломжөө хэлэхэшые хэн. Эдэ гурбан хуибуудэй тоомоо тагарһан энэ ябадалтай ушар шалтагаан мүн дээрнээ болжо хэрэгтэй байгаа бшуу. Эдэ хүбүүдые харахаа зэмалхэһөө гадна, үнэн аурхэнһа хөөрөлдэжэ, үнэн сахьмнь халуулжэ шадаха, энэ асуудалада харуу олохо байгаа. Тийгээгүндэ саашан үгтээ хүсэе өйлөгосолон бэрхэтэй. Хэрбэ эдэнэр багшанартаа, гэрэхидтэй үнэн сахэе дууһан хэлэхэдтэй наань, хүмүүжүүлгын онол түгжөөр алдагдана болоно. Энэ корреспондентини

авторай агээл энэ тайлгырүүлэе наань, үдэр хун зоний сэдхэл тэрэ болжо шадаха байга.

Юрэнхидөө «Шэнь Удэ» хургуулини байдалы мэдээлэй гуримар диир бүүдые хургаага, үнэн хуршал ехэтэй болоһоо мүүжүүлгэдэй худамэригчһэ, бусад хургуульшэ абамар харуушарьшэниитүгэй талаһаа, түрэхидэй мүнхөөнуудтай соведүдтэй дай энэ талаар хэжэ байри тухай газетин хуудал хал үсөөн. Гэвэр һайн ябуулжа байдаг хургуульшанар аймаг дотор яһаашынь, Хажангын хургуульшанар организацин һайнаар табигдантэй. Энэ пионервожата Вячеславог залитайгаар худамэригчһэ хүмүүжүүлжэ хэе эрдэм мэрэглэжэ, хэеэ залуу үгетиние хэрэгтэ зорюулжа хүмэ багшанар Хорин аймагаал?

ХЭБЛЭ ШЭНЖЭ

БАЙНТА ДАА, УХИБУУДНИ

Хушуун-Узурэй хургуулини 5-дахы классай хурагалда Гарма Буянтуевич Цыдыповэй даадаг хонийдо отарые шөөгэ абанхай. Гарма Буянтуевич отарада зүдэ хонид харуулагдана. Манлай тұл абагта тиммөшье хүнгэн бэшэ гэжэ хурагалда өйлөгдог.

Хабарай урин дулаан үдэрнүүд гараба. Хурагалдай хайшаанше харалада хизаартүй үргэн тала намжына. Түгэй! Хабарай амаралтын хэдэн хоног үлөөд байхала, классые хүтөлбэрлэгшэ Пурбо Сдобоевич Сдобоев халад үдэрэй хирэдэ хурагалдага ерэжэе.

— Зай, хурагалда, бүхэли үбдөөе туһалалсаһан Гарма Буянтуевич Цыдыповэйгэ отара дахин эрбээд эрбээди,— гэжэ хандаа хэн.

Ажалда дуратайгаар, хүнэй хэдрэ һайн хэрэг хүндэлжэ һураһан табалхы классайхид хөниень хэн гэгшүүгэй дарья табидалан, «тийгөөди» гэжэ мэлүүлэ бэлдэ. Колхозийшые ажалда туһалалсаха дуратый хургуулини хурагалда газар суглараад, директорынгэ ерэхые хүлээлдэжэ байба.

Ахалагша хоншон нүхэр Цыдыповой даадаг отарада 500

хонин хурьгалжа байгаа. Тээд энэ хонийдо түүлэхэ үедэ табалдахы классай хурагалда горитой туһаламжа хүрөө юм. Үбдөөө нарай хурьгалды эхэдэн хуууулаг хонид харуулагдана. Манлай тұл абагта тиммөшье хүнгэн бэшэ гэжэ хурагалда өйлөгдог.

Нэгэтэ Гарма Цыдыповой ажалда байхала хэдэн хурагалда гуйдэжэ ербэе:

— Ерэхэдтнэй байртай байнаб, юу хачтнэй?— гээд ахалагша хоншон угтаба.

Дусэ, Валэ, Светлана гэшад тара удар нарай хурьгалдай байра сөбөрлөөд, гэртэе бусаһан байгаа. Вася, Вадма, Гарма гэшад хонийдо байрануудые сөбөрлээ. Ингэжэ ажаллахадань: «Ухубуудни, һайнта даа» гэжэ Гарма Буянтуевич мэлүүлэ хэн.

...Удэр үнгэрхээе байба. Наран түргэндэ оронхой, Тэлын бэлшээрдэ гараһан хонид хотон тээшөө мааралдан һубарилажа ерэнэ. Энэ удэр Гарма Буянтуевич Цыдыпов наһал сэдхэлэе эхел ханганй. Ушарын гэхэдэ, тэрөнэй ажалда хургуулини хурагалда ехэ туһаламжа хүрөө. Энэхэндэнь баярлаханшые байха.

Ц. ДОНДОГОН.
Мухар-Шэбэр,
«Знамя Ленина» колхоз.

Һайн харууһанда байһан хонийно ноохон ехэ хурьгалдыньшэ тобир байдаг. Энэ жэлдэ Ахын аймагай хоншонд түл абагша амжалтагайгаар дүүргэе. Зураг дээрэ: «Коммунизм» колхозой хонид хаһаа соогоо эдэлжэ байна.

Д. ДУГАРОВАЙ фото.

ОЛОН ТҮМЭНЭЙ АЯТАЙ ЗОХИД ТРАНСПОРТ

ГУШААД ОНОЙ эхээр Эхэ ороноймнай нислэл—Москва хото шаһалхан хуилагдажа эхилһэн гэшэ. Түрүүшын ехэ барилтануудтайн нэгэн метрополитенэй барилга байһан юм. Газар доогуур ялдаг энэ транспортн түрүүшын өлжөөн 1935 оной майни 15-да ашгалдагдла үгтэнһэн түхэтэй. Метрополитен гэшэ ороноймнай нислэл хотын эгээл гоё һайһан барилтануудтай нэгэн болохоһоо гадна, олонинтэ ажалшадтайн эгээл таатай зохиод транспорт боложо үгтөө.

Городой хүн зонине зөвхө харвагт метрогой эргэ боложо айхабат ехэ, жэл эрбэ бури тус транспортаар ялдаг зоний тоо улам ехөөр яваган. Унгарһон 1964 ондо газар доогуур абадаг энэ транспорт 1 миллиард 270 миллион хүн зонине зөөһэн байна.

Нислэл хотын метрогой ургалта, худамтэһе нага нимэ тоо, барилтануудтар али толоор харуулжа болохо юм. 1935 ондо метрогой ашгалдагдла үгтэнһэн түрүүшын өлжөөн 12 станцитай, лининий ута 11,2 километрһэ дээшэ бэшэ хэн. Мүнөөнэй метро 72 станцитай, лининий ута зуян километрһэ дээшэ болоо. Ондоогоор хэлэхэдэ, кушанай Москвагай хилдэ метрогой лини ходо дабжа гараад, хойшо ургашна, зүүн баруун тээшээ һунажа, городой зарим хэсэгтэ нислэл барилганууд тээшэ дабшажа яваган.

Энэ оной май нарада Москвагай В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ метрополитенэй гушан мэлэй ойгүйсхэнэ. Энэ үе соо метрогойер 20 миллиард хүн зөөгдэн байна. АПН-эй корреспондент метрополитенэй главна инженер Игорь Андреевич Фиолковскид хандама.

Эхэ оронойнгоо нислэл хотын газар доогуур абадаг транспорт, удаахи табан мэлдэ тэрэнэй ямарар хүгжөөгдэхэ байһан тухай хөөрэмэ үгэхые гуйһан байна.

110 километр хүртэр ябаха вагонууд ашгалдагга юм. Метрополитенэй худамэриие шөнөлхөн хайжаруулжа хэрэгтэ шөнө техникэ ехэ үгтгэдүүргэнэ. Элдэб олон тухалэй механикмууд, автомат техникэ поезануудтай хаагдүгөөр ябаха худамэри, эскалаторнуудтай, синхронизаци болон бусад худамэри хангана.

Вентиляцинон хусэ ехэтэй тухээрланууд метро дотор таатай зохиод агаар бии болгодог; үбдэлэй хүйтэнэй үедэ табан градус дулаан, зунай аяма халуудла метро соо һэрүүхэн байдаг гэшэ. Поезануудай хашыше түргөөр ябалада ямаршые аюул байхагүй. Юб гэхэдэ, рельсуудын ходолоно найлдагтай байдаг гэшэ. Харбаа ямар нэгэн дутагдалтай гара наа, тэрэнинь һунини сагта, поезануудэй долоо ороһон хойно забжа болохо юм. Энэ худамэри найлдагтай шалгалта — «Ультразвук» гээд тухээргал хэрэглэгдэнэ. Тэрэнэй туһаламжагаар замай рельсһае гадна, вагоноудай мөөрнүүдтэй тон бишыхан дутагдал—эбдэрһэн деталь түргөөр тодорхойлогдог байна. Энэ

тухээргалын ашаар шалгалтын худамэри түргэдхэгдэнэ. Мүн жэл соо 200 мянга шахуу тухээргай арбаалалта хэнэ. Москвагай метродо ашгалдагжа эхилһэн шөнө нүмэн тон олон. Зарим лининүүдтэнь тон бодолгын электронно тухээргалтай поезанууд абадаг болонхой. Поезанн автомат-тухээралгаар жолоодогжо ябаһание пассажирнууд мэлэхэгүй юм. Ойрын жэлүүдтэ нимэ тухээралганууд метрогой бусад лининүүдтэ үргэнөөр хэрэглэгдэхэ байна.

Метрогой олохон участогуудта автоматна, электронико хэрэгсэлдэ хэрэглэгдэнэ. Хүнүдэй билет худалдан абаха, поездо һуулгые шалгалта худамэриүүдтэй ондоо аргаар дүүргэдэг боллоо. «Комсомольская» гэжэ эгээл ехэ станцига үдэртө халат миллион шахуу хүн поездо һуулагд, буудлашые гэшэ. Энэ тохолодон телевизинон тухээралгаар инспектор бүхы пассажирнуудые хангажа үринэ.

Гэбэшье гүмэр замай вокзалтунууд болон городой центри хонид станцинууд хүн зоний ажалда дээрэ үгы байһан газарта хэдэн мянган хүн зонтой шэнэ районнууд бии болохо юм. Тэндэхи хүн зониние найдамтай һайн транспортаар хангаха гэшэ манай гол зорилго болоно. Метрополитенэй барилтадад 1970 он болотор 40 километр шахуу шөнө лини ашгалдагдла үгэхэ зорилготой. Эдэ шөнө лининүүд гол түдгэл Москвагай промышленна районнууд ба хүн зоноор олон захын районнуудай доогуур гараха байна.

Харин оронуудһаа ерһэн айтшад — баяшуд, түрһинүүд, хэблэлэй түлөөлөшөөл элдэб олон асуудалнуудар Москвагай метрогой дирекцидэ хандатга байна. «Нью-Йорк таймс» газетин корреспондент Наяхан намла орожо ерээ. Энэ айтһан метрогой станцинууд болон вагоонууд соо ямар аргаар нимэ эрчим һайн арил сабэр сахигдана гэһэн асууряные һонорхөө.

Гушан жэлэй саада тээ, нислэл хотыннай газар доогуур түрүүшын поездын абажа эхилхэдэ, Москвагай метрополитен отор доторо гансахан байһан юм. Мүнөө Советскэ Союз дотор Москвагай метрополитенэй «дүүнэр» олоно болоо: газар доогуур абадаг нимэ транспорт Ленинградта, Киевтэ бии боллоо. Тбилиси, Бакуда барилдажа эхлээд. Нислэл хотын метрополитенэй барилташадэй худамэриин баян дүй түршэл башэ горолцудэй метро барилгалад үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Гушан жэлэй саада тээ, нислэл хотыннай газар доогуур түрүүшын поездын абажа эхилхэдэ, Москвагай метрополитен отор доторо гансахан байһан юм. Мүнөө Советскэ Союз дотор Москвагай метрополитенэй «дүүнэр» олоно болоо: газар доогуур абадаг нимэ транспорт Ленинградта, Киевтэ бии боллоо. Тбилиси, Бакуда барилдажа эхлээд. Нислэл хотын метрополитенэй барилташадэй худамэриин баян дүй түршэл башэ горолцудэй метро барилгалад үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Гушан ж

ШЭХЭНЭЙ ШЭМЭГ НЮДЭНЭЙ ХУЖАР

Ким Ильин

- ## ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДЭЭ
- Мүрэн шэнги түргэйгээр урдана сүг.
 Мүрхэ юумэнэй байдал-гүйдэл ханагдаа.
 Мүрөөдэрые абажа ербэ энэ сүг.
 Мүхөөмни одошые хэтэлэ даргадаа.
 Унгэрһэн үдэрнүүдтэ гомдонгүйгөөр
 Ундын бодоб дахин дэлхэйдэ түрхэндэл.
 Бухы нанандаа туршгүйгээр харгыгүйгөөр
 Бүдөөд болононые хүн ингэжэ харлаггүй.
 Мүрөөдэр ондоогоор өббөрөө дэлхэй.
 Мүрхэдөө нэрээ нэрлүүлхээр ажлалайб.
 Хүрхэн зүрхэмни, шагныи захирхуем!
 Хүнүүдтэ, хүрхэнэрте үхатай ходо ябайб!
 * * *
 Хололши үндэр отгоргойн мүшэдэл,
 Хүйтэн лэ дуранци сохын сөнхэгтэл,
 Хололши—барбайн хүрхөөрше наам.
 Хүйтэнши—таалажа болохшы наам.
 Отгоргойн мүшэнэй холошы на.
 Онгосо-ракетэдэ хуухаб.
 Сонхын сөнхэгэй хүйтэнше на,
 Сохом хайлахыен хүлээхөб.
 * * *
 Ниндэл дундаа
 Заримдаа

ОЧЕРК БУЛАД ХҮЛЭГҮҮДЭЙ ЖОЛООШОН

1941 оной халуун зунай түлэг дунда Лушан Чилсаанын үбэрэй полидо дахбарлан хажалжа байханаа, халаана дүррээд, «ХТЗ» трактораа нүхэртөө тушаагаад, гараа керосинаар угаажа, Шүүшүгэ тээшэ түргэн алхалшаба. «Бүүд гэгдэһэйб, бүүд гэгдэһэйб», — гэжэ досоого шэбшэнэ. Хорин гурбайт, нарихан солбон бэстэй хүүбүүн нэгэ заримдаа гүйгөөшье үзэнэ. Лушанай дэлхэй дээр эгээл дуратай юмэндын кино нан. Амидашанан Лушан сар соогоо хүржэ эрбэ. Киномеханик тэрэндэ танил янзаар мөндөө хүүрөөд: «Зай, баа эрьюулхыншн гү?» — гэб. Лушанда юун арасан байба гэшбөө, гартаа нэгэ нөлбжэ ерээд тэ динямыен эрьюулжэ мэдээ нааб даа. Зал соо гэрэл унаржа, экран дээр бэшгүүд ирэлзаба. Энэ үдэр Лушан илангаа абыастайгаар динамыен эрьюулжэ. «Гурбан танкист» гэжэ фильм байгаа бшуу. Кадриуд нэлгэлдэлжэ байлаа. Гурбан танкист дайсаные ниаз даран, горхо голдо тогтонгүй, нэгэ эрхэнээ хүгээдэ эрбедэн танкыгаа гүйдэ-лөөр гарашана. Ондоол байна даа, өөрөөшье нимэ, энэинээшье хүсэтэ танкын жолоодо нуушаха юм гэжэ Хэжэнгын МТС-эй бишхэн клуб соо кино хаража хуугшадай зоонон мэдэхэ бэлэй...

2. Унхөөрөөшье тэдэ кинокадриуд дээрхидэл юмэн болобо: дайн. Аюула мэдээл сонсоһон обайг, ажынарэйн нодол үхатанхай. «Аинды мэндэ ябажа срыгдал» гэһэн юрөөлнүүд. МТС-эйн мастерской соо гансал эмдэрхэй «ХТЗ» үзэб. Иоллин 25-най үдэр Лушаные арадаа хүнгэн мэлшэг үргэлэнхэй, военкомдайд үүдэ татаба.

Удангүй Лушан Шойдоров Мовсвагай Митчицы хотын танкова училищанда абтаа бэлэй.

3. «Уйтахан, почтын хайрсагай» хидал зурлаа нүхэн шагабаряар урагшаа харахадань. Дайсанай нэгэ хүндэ танк, садатараа эдэлжэрхиин буха шэнги, удаанаар бүрхирэн, үндэршье бэшэ добо өөдэ гаража ябаба. Буугайн аманһаа хүрп хирэ болоод лэ гал сахилжа, Экинбайн командир Бакешка шабшара үлэтэй хүюун лейтенант нартаа Украина ниотгай. Тэрэ: «Сержант Шойдоров, ошожо мүргээрхине. Хажуу тээһэнэ нэлгэжэ дүтлээ, газар нэмээ, галда нэмээ, — гэжэ ород, украин хэлдэ холын захирба. Лушан хүлээжэ нэгэ аршажархөд, дайсанай машина тээшэ танкаа эрбэлдүүлжэ, бин шадалаарнь табиулжа. Тэдэ немец танкынхид оббөржөрхөб.

Нэгэ мэдэхээ Лушан гансаараа үлэшөн байба. Дайтай? Гэдрэгэ сухарика болохогүй. Ханы нүхэр Бакешкынага адуушанай түлэгэй бэмэ гү? Энэл үедэ дайсанай танкниуд дүтэлжэ яаба. Манай бусад танкниуд буудалдажа, мүргэлдэхэй мүргэлдэхэ эхилжэ. Хара тоохон, халуун гал тээхын аргагүй. Лушан танкаа тааражатай газарта байлгаад, өөрөө номолон бууджаа эхилбэ. Нэгэ танк, хэдэн үхэр буунуудые сэхэ тулажа үгүй хээд, дахин рулдажа хуужа, урагшаа дабыша. Тингэжэ ябатараа аяар саана дайсады нэгэ автомашина, дээрэн хуулан сэрэгшдые оббөржөрхөб. Тэдэнг тээшэл танкаа бин шадалаарнь табиулжа, дүтэлд гээд, түүнэ бууджа хэллэ. Хэдэн дахин бууджаа, тэрэ машинные баһал үгы хэбэ.

Энэ тулалдаанда онсо шалгарнайнгаа түлөө старшина Лушан Шойдоров дайшага Улаан Туяган орденээр шагнагдаа бэлэй. Крассный Лиманда оршодол штаб соо Эхэ орониогоо хайра абажа байхадань: — Байзал даа, байзал даа. Ши үнөөхи Курск шадар немецые тарандахадлаа өөрыгөө баһа тарандуулашаа хүүбүүн бэшэ аабшэ? — гэжэ шогтойгоор асуугаад, майор Виват хуршаһан зангаараа хахалаа элбээд абаба. — Тон зүб! — гэжэ Лушан хурмаараар хэлбэ. — Дайнай урда тээ юу хэдэг үшмийн? Хаанайбши? — Буряад оронхооб, Байгалай саанайн, Дайнай урда тээ тракторист яаба. Пилаттын хүүдээр юу хэхэбши? — Газар хахалхаб. — Бэрхэши!

5. Танкниуд баруулжаа, баруулжаа дугташаданя... Шэбэ байл харангы хүни. Танкаараа тагнуулаа гараха гэһэн даабари лейтенант Фроловой экипаж абаба. Энэнь Лушан Шойдровой хабаадан турүүшын тагнуул бэшэ бэлэй. Амжалтайгаар тагнуула ябаһанайгаа түүн хоёрдоон орденээр, энэ удаа Улаан Одоной орденээр шагнагдаа хэн.

Эндо үшөө нэгэ баярта ушар тэрэнэй ажабайдалда болоо бэлэй. Покнын комиссар, сайжа эхилһэн шаншгай подполковник Лушанда агуугехэ Ленинэй дүртэй билсэт олоо соо болон батальон партийна суглаан дээрэ баруулаа...

6. Танкниуд баруулжаа азурылаа. 1943 оной зунай түлэг дунда, ээлжээтэ шанга тулалдааны үдэ Лушан Шойдоров табадаха, энэ удаа илангаа хүндөөр шархатаа бэлэй. Илэ үлгүтэй Курган хотын госпитальдо хэбтээд, хүлэрээ бодожо газар хутгүүдэн гарахадань, газар гэдэхэй, госпиталин хашаа солих улангирнууд дэгүүр борбилуунууд байртайгаар шуулгажа, газараа ажалша шоргоолжд эхэл сүлөөгүй хүндэлжэ байба. Хаанайа-шэбэ, холоноо хахалһан газарай нойтобтор, нэрюүн амисхаал мэдэргдэхэдэл гээд, тэрэнэй тархи эрьюулжэ.

Эх газар, газар... Яашатараа шамайгаа ханаа гэшбөө, энэ сэрэгшэ буряад хүүбүүн, мэдэлэг байл. Илалтын найдырсые Лушан Шойдроров Хэжэнгэдэ, колесно «ХТЗ» тракторингаа рулдаа хүнүхэй ургаа юм. Тэрэ гэхээр лэ мүнөө болотор Лушан тракторай жолоо баринаар ябана.

Хэды шэнэн газар алтарма талаар коммюнист, хабарай хара шию полинуудта сейлка зүшээ тоолоодые яалады орден, медальнуудтай үшөө нэгэ — «Шэнэ мэдэлэһэнэй түүлөө» гэжэ мэдэлэй, Тэрэниее аман батальонийгоо командир Бивадай дайнай хүтэлэши гэжэ асуухадань, хаб гэжэ харюусалһан даа оруулаа хэн... Тээ шэб мүнөө дайшага Дайнай хүулээр экинмандин, Советскэ Селэ болон Фроловын бэшгэ эльгээшэ бай бэе бээ мартажарны амаршы мэдээ абалдуу шэрүүн үдэ мун нүхээл танкын хуул байха ёһотой гэжэ Лидог. Нэгэл сүлөө ордолд алһан газараа: Крассный Лиман, Соаровка хүртэр ябажа нааай.

Тээд тракторист хаанайаа олохоб. Мүрээ Чилсаанын үшөө шэнги сэхэ бурдалдаа. Тракторист байл үшөө тэмдээдэ шүүмээр нэгэ эрэлгэ түүнөө Хэжэнгынгээ соом тракторист Лушан Шойдродоно...

7. Хэжэнгэ тосхондо бүүдэй эсэгэ, дайшагай орденэй кавалер элдуурингэдэ шэн Лиман юрын тракторист Лушан залуугайндаа фильм хараха ухаагүй Илангаа танкниуды А. ЖАМБАЛДА

15-дахы танкова корпусой 389-дэки батальоний механик-жолоош Лушан Шойдроров турүүшынгээ таран Курск шадарай талада ингэжэ хэлэн юм. «Гурбан танкист» гэжэ кинодо хараашан эдэ бүгэдэнгэй жэшэхэдэ, ямар нэгэн хүүгдэй наадан шэнги ханагдаа бэлэй.

Танкниуд баруулжаа дугташаданя... Хуу баруулжаа. Танкниуд хамагай урда...

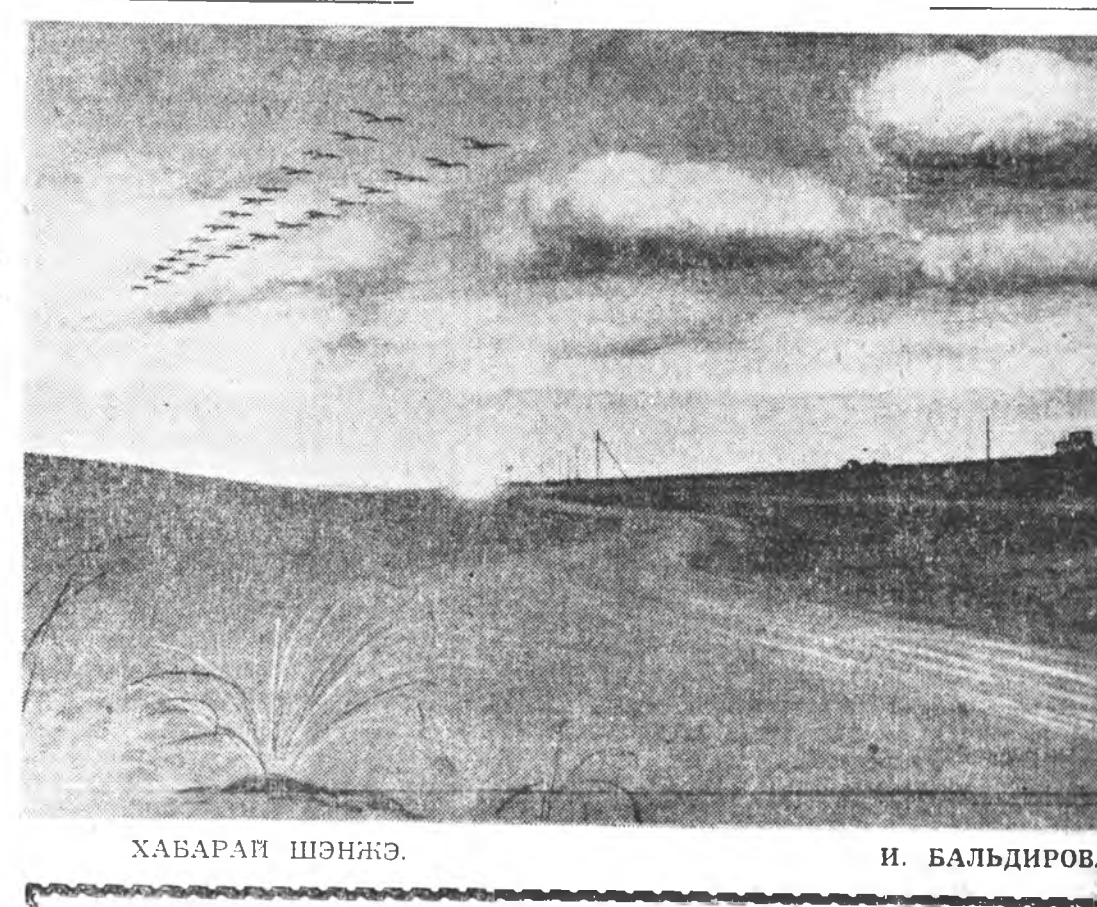
4. Северный Донец мүрэнне галлажа, хяа бута бомбодуулаһан, хон жэн, ямаршыб айшагтай нүрөөтэй Харьковаар дайралд, саашаа дабышад. Ушөө табин жэлэй саана «ХТЗ» гэжэ колесно трактор тушаан абахада, «Х» үзэгшын юун гэһэн худатай хаб гэжэ бодолгого болононо, тингээд «Харьков» гэжэ элирүүлхэдэ аяар холын Украинны энэ хотыс карта дээрэ бэдэржэ олоһоноо халта ханаандаа оруулба. Мүнөө асары ехэ заводой хууринда хара угаан, бомбын нүхэнүүд, бутархай түмэрнүүдөө бэшэ юмэн үгы... Крассный Лиман гэжэ газарта бөхику үлгэдэн оббөрнөдө хүржэ эрбөд. Эндэл, 1942 оной намар тээшэ, танкова корпус дайсанай урдаһаа хээд хэдэн амжалтатай добтолго хэлэн юм. Байлдааны забартахадя, Бакешка гармонь татажа, уйтай угаар: «Улана, гэншэнэ үргэн Днепр», — гэһэн урданай украин дунай аялга татажа, нэгэ ханаа алдаад, баруулжаа, дайсанай ула доро үнэхөөрөө «уйлажа, гэншэжэ» байһан үргэн Днепрэй газар уруу хараад бэйһа хэн. Лушан командирингаа бүхы баһал болелье, сэдхэлэйн үшэнине ойлого хойржэ. Нэгэтэ элжээтэ добтолго эхилжэ, тэдэнэй танк хамгай урдуур гүйлгэжэ гарашаба. Урдаһаан баһал дайсанай танкниуд тоолорбо. Ухэлтэ тулалдаан, буугай аблан, гал түймэр, оог ханхараан таһарнагуй, замханагүй. Лейтенант Бакешка эндэ, түрэл газар дээрэ баатарай үхэлөөр унаша. Экинбайн нүгөө хоёр гэшүүшдые шалжа номондо дайруулжа, хүндөөр шархатабад.

5. Танкниуд баруулжаа, баруулжаа дугташаданя... Шэбэ байл харангы хүни. Танкаараа тагнуулаа гараха гэһэн даабари лейтенант Фроловой экипаж абаба. Энэнь Лушан Шойдровой хабаадан турүүшын тагнуул бэшэ бэлэй. Амжалтайгаар тагнуула ябаһанайгаа түүн хоёрдоон орденээр, энэ удаа Улаан Одоной орденээр шагнагдаа хэн.

Эндо үшөө нэгэ баярта ушар тэрэнэй ажабайдалда болоо бэлэй. Покнын комиссар, сайжа эхилһэн шаншгай подполковник Лушанда агуугехэ Ленинэй дүртэй билсэт олоо соо болон батальон партийна суглаан дээрэ баруулаа...

6. Танкниуд баруулжаа азурылаа. 1943 оной зунай түлэг дунда, ээлжээтэ шанга тулалдааны үдэ Лушан Шойдоров табадаха, энэ удаа илангаа хүндөөр шархатаа бэлэй. Илэ үлгүтэй Курган хотын госпитальдо хэбтээд, хүлэрээ бодожо газар хутгүүдэн гарахадань, газар гэдэхэй, госпиталин хашаа солих улангирнууд дэгүүр борбилуунууд байртайгаар шуулгажа, газараа ажалша шоргоолжд эхэл сүлөөгүй хүндэлжэ байба. Хаанайа-шэбэ, холоноо хахалһан газарай нойтобтор, нэрюүн амисхаал мэдэргдэхэдэл гээд, тэрэнэй тархи эрьюулжэ.

Эх газар, газар... Яашатараа шамайгаа ханаа гэшбөө, энэ сэрэгшэ буряад хүүбүүн, мэдэлэг байл. Илалтын найдырсые Лушан Шойдроров Хэжэнгэдэ, колесно «ХТЗ» тракторингаа рулдаа хүнүхэй ургаа юм. Тэрэ гэхээр лэ мүнөө болотор Лушан тракторай жолоо баринаар ябана.

ХАБАРАМ ШЭНЖЭ. И. БАЛДИРОВАЙ

* * МЕДИЦИНЫН ЭРДЭМ УХААНАЙ ЮНИН * *

ШУХАГ ОПЕРАЦИНУУД

СТАВРОПОЛЬ, майн 13. (ТАСС). Бишхэн Вера — жэл шахуу наһатай юрын лэ басган. Хэдэн хонгой үеэр энэ басган дурбан гартай, дурбан хултэй, хоёр нарин гэдэхтэй, табан бөөртэй байһан гэжэ ханахаар бөша. Вера хоёр бэстэй аад, нэгэ толгойтой, нэгэ зүрхтэй байгаа. Нимэ зандаа хизаарай клиническэ болышадя оройон юм. Энэниие амаршы замдэггүй хүн болгохо гэһэн тон орбэ зорилго хирургниудай хубида тууда.

Ставрополийн медицинскэ институтайд госпитально хирургин кафедрэе дагша профессор Ю. С. Гилевич врачнуудай бригадые ударидаб. Хэдэн мянган элдэв операци хэбшье, нимэ үзэгдэлтэй түрүүшынхэ ушарһан байна. Басаганай бэе махабад нуларһан байжа, операци хэр тэсэхэ гэгшээ тэһэн түгөөлшөө үүсхэ. Хоёр дахин пневмонитор, мун жэжэ улаанаар үбдэһэн, эшэргэнтэһэн, шэхэнлээ операци хуллһэн байба. Тинхэнээ операцин урда тээ Вера басгасые тон наринаар, удаан сар соо шэнжэлһэн, тамир танхээ оруулаа амшала гэһэн байна.

Операци хэхэ сар болобо. Ставрополийн дүршлэтэй бэрхэ хирургниуд — доцент Е. С. Карашуров, доктор В. М. Скыба гэгшэд профессортэ

туһалаа. Басаганай бөөдэ няалажа ургашанан дала мүрэй үбшэн үеюе түрүүшөөр абажа хаяһан, тэдэниень шунаар галхадг нудана нуудые оложо зайсуулан байна. Тингэһэнэй хүүдээр сэжэны зархартай талые бүтүүлжэ оббо. Сэжэжээ доошонхине халтахада, хоёр бөөнэ нэгэ хототой байшо. Тингэһэнэ гурбан үгүү бөөр, 30 сантиметр урта, хүсэл бөжөжөгүй надын гэдэхэ зайсуулаа.

Айхабтар орбө бэрхэтэй, тон шухаг энэ операци аялаа найнаар хэдгэ.

Мүнөө Вера басаган хүүсэл эгээдэл, гэртэ бусанхай. Ияршы замдэггүй, ажалша хүн болго хайха гэжэ Юрий Степанович Гилевич этигэнэ.

РИМ, майн 13. (ТАСС). Турин хотын профессор Солеро тэгшэ Снамай эхир басагад — Сантина, Джузеппина Фолья гэгшэдэй нилэшэһэн бөсөнүүдэе халтаха операци хэбэ. Туринһаа абтаһан мэдээсэлүүдһаа харахада, операцин найнаар унгэрһэн байна.

ЗҮРХЭНЭЙ СОХИСЫЕ ЖЭГДЭРҮҮЛДЭГ АППАРАТ

Дауартахы (Калифорниын штат) медицинский центрай хирургниуд инженернүүдтэй хамта зурхэнэй сохисо жэгдэрүүлдэг аппарат зоёбо. Тэрэнэй батареие байралдань шинэлжэ болхо юм. Зурхэнэй сохисо жэгдэрүүлдэг шөнэ аппарат хото багай арһан доотуур шургуулан тайгидалаг. Тэрэниие электромагнитна индукциын туһалдаангаараа тэсэхэ юм. Энэ аппарат болгохо бэлэй. Нимэ арга хэрэглэбэл, энэ аппарат 30 жэл соо хүдэлхөөр багсааглана.

НЮДЭНЭЙ БУЛАГАЙ ОРНОДО ДЕНТИН ХЭРГЛЭНЭ

Ривнхээ мэдээсэлһэнэй ёһоор, Сан-Джованнини болышадя шүлэһнөөн абтаһан дентиние нюдэней булагай орондо тагнжа, дурбан бөхөр хунине хараг болгоо. Энэнь амар ушартай бөгөөд, дентин гэжэ нюдэней булагтат адлишүү шэнжэ шанартай байна.

ШЭНЭ ЭМ

«Галеника» химфармацевт (Белград) депопен гэжэ шөнэ тухэлэй эм (пенициллин) бүтүулэн гаргаа. Депопенээр тарихада, дурбан неделин турша соо хүсээ буурахагүй. Үбшэн хүн үдэр бүри тарихаа хуульхэгүй болно. Пенициллинэй хэрэглэгдэдг бүхы үбшэнүүдтэ депопенээр тариха хэхээ болхо.

ШОГ ЭРХИЕЭ ХАЯАН ЛАМ

Урдын урда сагта нэгэ лама, үгытэй адуу зоной хузуур дэвүүр таршажа, шарибан бууза, шанаһан талха зооголхоор тээхисэ таргалжа, һомы тэрэнгээ үүдээр галаашаа арийш гэжэ хойшууданаар гаржа, оршолонто дэлхэй харадаг, бэшэ сагыень мааш мэгзэмэ уншажа, «гүр-аргана» эрхилэ арба табаар агадыше наань, нас-тахан татажа, хубаргуйлаа хушуур бөөбө бөлдүүлжэ, оройноо хотодо үзүүс ханагаа зөбөнхэй, далан талын атираа болгожо эххаралдһан, даг хара гэдэхэдэ нөлбөжөл, нэрюусэхын гэдэс үзүүс жэл хуудаг байгаа ха.

Нэгэтэ манжын (тогтоной) гэрхээ хубар-гуйриһаань бөдөө-гуй тэрэ лама гайхалсыа гайхажэ, эрхилэ бэдэрхисэ бэдэрээд, оложо ядахалаа, үр сүхэлын бэгтахала болонхондо хульэ халһан болоһоо.

Энэ хэрэг бүтэхээ болно гэжэ мэдэхэдэ, хубаргуй үнэй эрхидэ худгана гэһэнэй оотой шүхэр бшуу даа, — гэжэ гэгээн багша таныс мэдлэжэ байга ёһотой. Каратгы даа, тээ тэрэхэн хала доогүүр гүйгшэ орог-зуна хулуанһын хүлөө татаһан урданайнхал даа ондохон лэ. Тандал баял хургажэ табилжа ялһан даа — гэжэ тэндэ гүйжэ ялһан хулуана руу хэзэгэд гээд орхиб.

Ай шолмо, минни дуншуур маани хувээжэ татаһан, эм болон эрхээр хоолдохоод тэрлөө Шираб БА...

“ХАНИ НҮХЭД”

Удэшлэн хэн. Трамвай соо эссинг шарайтан хэдэн экзэрниуд, үбдөг дээрэ порфель табилан Федя хуулаад ябаба. Ээлжээтэ байлган дээрэ заалагар аматай, задарууч бэстэй хүүбүүн занхаг занхаг гэнээр орожо, залуушаг экзэрэйн хажууда ошожо нуушаба. Тэрэн айнгар хандалаа урилба.

«Имар бузар хулиган гэжэ шэб, — гэжэ Федя досоогоо шүүмжэлэнгээр шэбшэбэ» — Имешүүдые вагон худар оруулхагүй байгаа. Намда дүтлээд үзэг даа, найниень тээ үзүүлхэ хэм».

Хулиган «найнаа үзэхээ» ханаһанда, Федин хажууда эрээд, сэхэ урдаһаань, нюдэһнэй шөлэй тээ дэхэнүүр, хараад баханадал зогсоһоно. Федя баһал сэхэ урдаһаань, дактирангүй хараад хууба.

«Шашаад шаллад үзэг даа», — гэжэ Федя шэбшэбэ.

— Ши, дүрбө нүдэтэй, — гэжэ үнөөхын үһэрингээр халдаба. — Хоёр нүдөөс ходо гатажа хаял даа.

Имэ хара ханаага эрилтэ хуульгээгүй Федя тээлмэрдэшэбэ.

«Юун гэжэ харюусалтай? — гэжэ Федя ухаагаа гүйлгөөд үзэбэ. — Холо харадаггүй гэжэ ойлгуула болоо гү? Али... али нэгэ табижархилтай гү? Тээд энэ золгилгин ойром хүрэнгүй ха юм»...

Хулиган Федин малгайе магнай рууны доошонь даражарихадань, шэб байл харангы болоһоно.

«Милицишые хүржэ ерхэээ яанаб? — гэжэ ханааб. Эгээл энэ үеда: — Эрхэтэндэ юундэ халдаба! — гэһэн эрэ доргон асуудал соностоһоно. Федин малгайгаа заһаад, оббөржө харан гэгшээнь, үнэхөөрөө үндэр бэстэй, үргэн мүртэй милиционер урдань байба.

Хулиган хандала дээрэ үндэгшөөд, хулахан дуугаар: — Энэтнай эрхэтэн бэшл, нүхэр милиционер. Энэтнай... энэтнай минни хани нүхэр... Вая гэгшэд, Милиционер Федя руу зэмэлгээр хараад: — Вагон соо тоомоо бү таһаралдагы, — гэжл, саашаа ябашаба.

Хулиганшые хууриһаа бодожо Федине нодаргаараа нэгэ зандаад, ээлжээтэ байлганда буушаба. Федя эхэл сүхалтайгаар хойноһонь хараад гэгшэбэ.

Юугээрээ энэ золгой хани нүхэтэл адил байба гэшээбши? Порфельтэй, нюдэндөө шлэгтэй ха юмби... Юугэ хаража ябадаг милици гэшээб?»

Энэ жэл Онхойн совхозой тепличнэ комбинат хоёр дахин үрхэгдэхэ. на. Мүнөө эндэ нёвдондойнихоо хахад нара урнд үсэрһэн рассада туулагдажа. Тингээ нинни 5—6 багаар үгэрсын түрүүшын ургас эн дэлээ хурагдаха байха. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: спецөөвод Галина Мурзина. А. ДЕРНГЕЛЗОВАЙ фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгдэххи хуудаһанда: Хабарайнта тарихта шанартай найнаар үнэгшээ тухай түрүү бэшг; Онхойн совхозо А. Дернглезовой бөлөн «Сибалангай эзэн» гэһэн корреспонденти; «Тарянай газар унасалга — мүнөөдэрэй шухала зоригдот» гэһэн гаршар доро, майн 10-най байдалаар республикн колхоз, совхозуудай газар унасалтын мэдээн, партийно-гурэнэй шалгартаар худөө няотатуулаа абтаһан бэшгүүд.

Хойрдох хуудаһанда: «Бурят-гражданпроект» институтдай

ажалдаа голодобо Е. Эйлукайтсийе «Хадур, балтыи» рубрика доро промисыи приютинуудай түрүүхыда хургадэг түрүү корреспонденти; «Мундэи урса асуудаллар А. Дертэе.

Гурбадах хуулаануудай уран зурмарин выставкэ тэрчөөй корреспонденти мүүдэл буулуулһан АН-эй мөдөө тун үдэрэй выставкэ асуудаллар Васкилэе.

Редактор Ц. О.

Адрес, телефон

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гур. улца Ленина, 35. Телефоны: редактора — 2387, гора — 38-42, зам. редактора — 35-84, секретариат отдела: сельскохозяйственный — 47-59, 35-14, пром. — 48-89, 33-61, корректорская — 35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны: отдела: партия — 40-49, идеологический — 24-74, советского управления — 34-93, районского и писем — 25-41, 38-30, цин — 34-05 и чередовый — 24-74.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати Министров Бурятский АССР.

Н06802.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэйг ироур. 1955 оной майн 15.